

Nihánj me s̄ij vij yanj cartá qui'yaj s̄íi cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan nij yuvii noco' man Diose yanj chuman' cu'naj Corinto a

¹ 'Unj me s̄íi cu'naj Pabló sij apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so' rihaan yuvii, ndaa vaa me rá ma'an Diöse qui'yáj a. Yanj tinú' Timoteo gaj, ne 'yaj núj yanj nihánj ca'nej núj rihaan soj sij noco' man Diöse yanj chuman' cu'naj Corinto, ne ca'nej núj yanj nihánj rihaan cunudanj yo'ó nij soj sij sa' noco' man Diöse yanj nu' estadó cu'naj Acaya uún a. ² Dan me se me rá núj qui'yaj ndo'o Rej ní' Diöse do', Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' do', se luj che'é nij soj, ne me rá núj gaa xej nimán soj qui'yaj roj so' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa quiran' ndo'o nij tuvi' Pabló sayuun, tzaj ne tinanii Diöse man nij so' rihaan sayuun yo' a

³ Ve'é ndo'o vaa Diöse ei. Se-Diose Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' me Diöse, ne Rej Jesucristó me uún Diöse chuguanj. Ne so' me s̄íi 'ee ndo'o rá man yuvii, ne so' me s̄íi racuj ndo'o nana sa' nimán yuvii chuguanj. ⁴ Ca'vee se me ma'an sayuun ran' núj, tzaj ne Diöse ro', me s̄íi narqué ndo'o chrej nucuaj man núj, ne che'é dan guun nucuaj núj nago' núj chrej nucuaj man tinúú núj güii quiran' tinúú núj sayuun uún chuguanj. Che'é

dan asa' ran' tinúú núj sayuun, ne ca'vee nago' núj chrej nucuaj man tinúú núj chrej narqué ma'an Diose man núj nago' núj man tinúú núj chuguanj. ⁵ Dan me se nda' rá se vaa quiran' uxrá Jesucristó sayuun ro', danj vaa 'na' uxrá sayuun xráá núj, ne che'é dan cunuu 'ee uxrá rá Jesucristó man núj che'é sayuun ran' núj ei. Che'é dan nari' nucuaj rá núj che'é Jesucristó, 'yaj Diose a. ⁶ 'O se sese ran' núj sayuun, ne che'é yan nari' nucuaj nimán soj do', che'é yan nanj soj rihaan cacun' tumé soj do', me ran' núj sayuun adonj. Dan me se sese Diose rqué se nucuaj nuu nimán núj, ne veé danj gaa guee cunuú se nucuaj nimán soj asa' quiran' soj sayuun se vaa ran' núj adonj. ⁷ Dan me se yo'o guun ya rá núj ni'yaj núj man soj che'é se vaa ran' soj ei. 'O se nda' rá se vaa 'na' sayuun xráá soj ro', veé danj vaa a'neé Diose se nucuaj nimán soj uún chuguanj. Ase vaa ran' núj sayuun ro', danj vaa ran' guee soj sayuun, ne ase vaa nari' nucuaj rá núj 'yaj Diose ro', danj vaa nari' nucuaj rá soj 'yaj uún Diose a.

⁸ Me rá núj na'nuj rá soj se vaa quiran' núj sayuun estadó Asia, tinuj, nocoj. Ne me rá núj quene'en soj se vaa uxrá quiran' ya núj sayuun, ne daj doj se cavi' ya núj ei. ⁹ Dan me se 'o sayuun nocoo ya ya me yo', ne nuveé sayuun guun nucuaj yá' me sayuun yo' a ma'. 'O se ne gaa ya ya rá núj gaa i'na' núj a ma'. 'O se ca'neé nimán núj quinaj nimán núj rej yo' nanj adonj. Nda' rá se vaa síí nata' se-cacun' cavi' ro', danj vaa guun rá núj nanj adonj. Tzaj ne 'o se cunaj uxrá quiran' núj danj, gaa ne yuun che'e, gaa ne se gaa nucuaj

rá núj man ma'an núj ma'. 'O se vaa che'é gaa nucuaj ya rá núj man Diose síi naqui'yaj i'na' man yuvij cavi' nanj adonj. ¹⁰ Dan me se daj doj se cavi' núj, tzaj ne Diose me síi tinanii man núj rihaan sayuun yo', ne so' me síi tinanii man núj rihaan sayuun quiran' núj rej rihaan, ne nucuaj rá núj man so', ne ya ya tinanii so' man núj rihaan sayuun, ¹¹ che'é se racuj ndo'o soj man núj achíin ni'yaj soj rihaan Diose che'é núj ei. Dan me se cuno Diose se vaa achíin ni'yaj que'ee yuvij rihaan so' che'é núj, ne qui'yaj so' se luj che'é núj tinanii so' man núj rihaan sayuun ei. Ne nago' que'ee ní' graciá rihaan Diose che'é se vaa tinanii so' man núj rihaan sayuun ei.

Nana nihánj taj xna'anj me che'é ne cuchì' Pabló chuman' cu'naj Corinto a

¹² Ne'en núj se vaa quinanií núj rihaan sayuun, ne niha' ndo'o rá núj, che'é se ne'en núj se vaa nuvi' cacun' tumé núj a. 'O se ve'é qui'yaj núj ga soj gaa chéé núj rihaan chumií nihánj, ne ne tiha' yu'unj núj man soj ma'. Maan se cuno núj rihaan Diose, ne ca'mii chij núj rihaan soj, ne ne qui'yaj núj inanj se vaa cavii raá ma'an núj ma'. 'O se ma'an Diose racuj man núj, ne qui'yaj núj inanj se vaa me rá Diose qui'yaj núj nanj adonj. ¹³⁻¹⁴ Dan me se taj vaj nana nachran' cachrón núj nayaá soj ma'. Inanj nana guun nucuaj soj nayaá soj do', inanj nana guun nucuaj soj cuno soj do', me nana cachrón núj nayaá soj nanj adonj. Cuanó ro', aj nari' soj ta'aj nana cataj xna'anj núj rihaan soj, ne me rá núj nari' guee soj nu' nana yo' ei. Danj me rá núj, che'é yan guun niha' rá núj che'é soj güii ca'na'

uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj, ne veé danj guun niha' rá soj che'é núj uún ei.

¹⁵ Che'é se guun ya raj se vaa cavii sa' taran' ní' vaa güii, che'é dan guun raj ca'anj 'unj chiháán soj, gaa ne quisij vij ca'anj ni'yaj 'unj man soj, che'é se me raj guun niha' rá soj doj, raj a. ¹⁶ Dan me se gaa vaj 'unj ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne guun raj caranj chiháán soj gaa cachén 'unj chrej ca'anj 'unj estadó yo' ei. Dan me se guun raj caranj chiháán soj rej ca'anj 'unj ne rej 'na' niquej uún ei. Danj guun raj qui'yáj che'é se guun raj racuuj soj manj ca'anj 'unj estadó Judea ei. Tzaj ne ne caranj chiháán soj gaa ca'naj nihánj a mei.

¹⁷ Me che'é me ne carán' 'unj chiháán soj, rá soj ga. Guun vij rá 'unj gaa cataj 'unj se vaa guun rá 'unj carán' 'unj chiháán soj, rá soj na'. Gaa nuchruj raá 'unj daj qui'yáj, ne naj guun nana avii raá 'unj ca'mii 'unj, rá soj na'. 'O cuyaán vaa nana ya ga nana ne rihanj, rá soj na'. ¹⁸ Taj ma'. 'O se Diose me testigó se vaa ya uxrá vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj ei. Xa' núj, tzaj ne ne a'mii rma'an núj nana rihaan soj ma'. ¹⁹ 'O se a'mii natáj ma'anj ga síi cu'naj Silvano do', síi cu'naj Timoteo do', rihaan soj che'é ta'níi Diose síi cu'naj Jesucristó, ne ne tinachej núj nana ne ga nana ya gaa a'mii natáj núj rihaan soj ma'. Tananj inanj nana ya me nana a'mii núj rihaan soj, che'é se quene'en núj se vaa ya uxrá vaa nu' se-nana Jesucristó nana sa' chuguanj. ²⁰ Cunudanj nij nana cata' tu'va Diose che'é ní' ro', ni'yaj ní' man Jesucristó ne xcaj ní' cuentá se vaa ya vaa nu' nana yo' chuguanj. Ne che'é se sij noco' man Jesucristó me ní', che'é dan

taj ní “Veé danj gaa ya ei”, taj ní rihaan Diose, ne sa' doj xcaj yuvīi cuentá se vaa ve'é ndo'o 'yaj Diose á. ²¹ Diose me sí racuíj man núj noco' sa' núj man Jesucristó ga soj, ne so' me sí cune' man núj qui'yaj suun núj rihaan so' a. ²² Ne so' me sí cataj se vaa ya ya ta'nij so' me ní', ne ca'néé so' Nimán so' cayáán nimán ní', ne che'é dan guun ya rá ní' se vaa ya rque so' se sa' man ní', vaa güii adonj.

²³ Tzaj ne sese ne cuchij rej man soj, ne me raj quene'en Diose nimanj, se vaa ya vaa nana a'mij rihaan soj cuano nihánj, ne che'é se ne ca'vej ya raj qui'yáj sayuun man soj, che'é dan ne cuchij chuman' Corinto adonj. ²⁴ 'O se ne me rá núj quirii ta'nga' núj rihaan soj daj qui'yaj soj canoco' soj man Jesucristó ma'. 'O se sí 'yaj suun ga soj yan cavii sa' soj ne guun niha' rá soj me núj, ne aj nari' sa' soj canoco' ma'an soj man Jesucristó nanj adonj.

2

¹ Maan che'é se guun raj yo'o gaa niha' nimán soj ro', che'é dan ne cuchij rej man soj nanj adonj.

² Sese nano rá soj qui'yáj, gaa ne me sí qui'yaj guun niha' raj ga. 'O se soj me sí naqui'yaj niha' nimanj adonj. Tzaj ne sese nuvi' soj, gaa ne a me sí qui'yaj danj ga. ³ 'O se che'é dan qui'yáj yanj cartá yo', ndaa vaa me rá ma'anj, che'é se ne ca'vej raj cuchij ne quinano raj qui'yaj soj ei. Tzaj ne 'o se no xcúún soj guun niha' raj qui'yaj soj, ne ndaa ma'an soj do', guun niha' rá gaa chuguanj.

⁴ Tzaj ne gaa qui'yáj yanj cartá yo' me se nuu quitzii ndo'o raj, ne nanó ndo'o raj, ne ndaa ta'vee ma'anj, qui'yaj suun nanó rá chuguanj. Tzaj ne

nuveé che'e se me raj quinano rá soj me qui'yáj yanj cartá yo' ma'. 'O se me raj quene'en soj se vaa 'ee uxrá raj man soj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é na'mī sa' uún nij síi man Corinto ga tinúú nij so' síi tanáj cacun' tumé so' a

⁵ Tzaj ne sese vaa yo'o síi 'yaj nanó raj doj, ne nuveé inanj ma'anj nanó rá 'yaj so', cataj ní' vaa ma'. 'O se ndaa ma'an soj do', nanó rá, cataj ní' vaa, che'é se na'vej rá ní' cuta' ní' doj vaa nanj adonj. ⁶ Ne sayuun cuta' soj xráá síi qui'yaj cacun' yo' me se veé dan ca'vee, ne ca'nee soj sayuun xráá so' nanj ei. Taj che'é qui'yaj soj doj sayuun man so' a ma'. ⁷ Maan se caraá x'naa soj rihaan so', ne veé dan quisij qui'yaj soj sayuun man so', tadó soj se nanó ndo'o rá so', qui'yaj soj, ne quirij' nimán so', qui'yaj soj ei. ⁸ Che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa me raj ve'é qui'yaj soj, gaa ne guun ya rá so' se vaa ya ya 'ee rá soj man so' ei. ⁹ Gaa qui'yáj yanj cartá ca'néj rihaan soj gaa rque, ne ca'né' 'unj suun rihaan soj se vaa qui'yaj soj sayuun man síi qui'yaj cacun' yo', che'é rej me rá 'unj xcaj 'unj cuentá daj sij me soj, ne me raj quene'enj sese sij uno nu' nana a'mij rihaan me soj a. ¹⁰ Sese ca'vej rá soj caraá x'naa soj che'é so', ne veé danj qui'yáj, ne caraá x'naj che'é so', che'é rej me raj cavii sa' doj soj, ne ne'enj se vaa tumé Jesucristó man ní' ei. ¹¹ Danj qui'yaj ní', gaa ne se gaa nanj qui'yaj canaán síi cu'naj Satanás man ní' ei. 'O se aj ne'en ní' daj me rá so' qui'yaj so' ga ní' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cavii Pabló chuman' cu'naj Troas, ne ca'anj so' estadó cu'naj Macedonia a

¹² Dan me se ca'anj 'ujj chuman' cu'naj Troas ca'mii natáj 'ujj se-nana Jesucristó nana sa', ne dan me se vaa ndo'o rej ca'mii natáj 'ujj nana sa', qui'yaj síi 'nij ra'a man ní', ¹³ tzaj ne ne nari' 'ujj man tinúú ní' síi cu'naj Titó, ne nanó ndo'o raj, ne che'é dan tanáj 'ujj man nij tinúú ní' síi ne chuman' Troas yo', ne cavii 'ujj ca'ná' 'ujj estadó Macedonia nihánj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj che'é nana a'mii natáj nij tui' Pabló rihaan nij yuvii a

¹⁴ Tzaj ne nago' ní' graciá rihaan Diose, che'é se Diose me síi 'yaj se vaa 'yaj canaán uxrá núj rihaan síi chree che'é Jesucristó a. Ne Diose me síi 'yaj uno yuvii man rihaan nu' cachra' chumii nana sa' a'mii núj che'é Jesucristó, ne yo'o cha'nuu nana sa' yo' rihaan nu' cachra' chumii, nda' rá se vaa avii se gun' daj man yâj gaa naxra' yo' ro', danj vaa cha'nuu se-nana Diose chuguanj. ¹⁵ Dan me se nda' rá se vaa yachruu squíi gun' daj, ne achén yo' sca'núj nij síi quinanii rihaan sayuun, ne achén yo' sca'núj nij síi ca'anj rihaan ya'an, danj vaa núj gaa nata' núj se-nana Jesucristó rihaan yuvii che'é Diose ei. ¹⁶ Ne xa' nij síi ca'anj rihaan ya'an, tzaj ne nda' rá se vaa gun' squíi rihaan nij yuvii cavi' ro', danj vaa se-nana Diose rihaan nij so' ei. Tzaj ne xa' nij síi quinanii rihaan sayuun me se nda' rá se uun rá' gaa sa' uxrá gun' squíi ro', danj uun rá nij so' gaa uno nij so' se-nana Diose ei. Tzaj ne a me síi uun nucuaj 'yaj danj, rá soj ga. ¹⁷ 'Q se núj

me se ne 'yaj núj ndaa vaa 'yaj ta'aj nij síí a'mii natáj se-nānā Diose a ma'. 'O se ta'aj nij so' me se me inanj nij síí me rá qui'yaj canaan sa'anj che'é se-nānā Diose, ne xa' núj, tzaj ne inanj nana ya me rá núj ca'mii núj, ne na'vej rá núj ca'nee núj sa'anj che'é se-nānā Diose rihaan yuvií ma'. 'O se Diose me síí ca'ne' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne tumé Diose man núj daj ca'mii núj, ne síí noco' man Jesucristó me núj adonj.

3

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ase vaa 'o yanj cartá qui'yaj Jesucristó vaa nij síí amán rá ni'yaj man Jesucristó yanj chuman' Corinto ga nu' ní' a

¹ Dan me se gaa a'mii núj nana nihánj me se uun che'e uún núj a'mii núj che'é ma'an núj, rá soj na'. Taj mei. Dan me se ase vaa yanj cartá vaa nu' ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó ei. Dan me se nuveé che'e nucui' rá núj a'mii núj danj ma'. 'O se veé danj vaa ya ei. Nda' se me rá soj tihaaan núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj chiha'. Nda' se me rá soj cachinj núj yanj cartá a'mii sa' che'é núj rihaan soj chiha'. 'O se taj ma'. Ne vaa danj mei. 'O se aj ne'en soj man núj á. Ne taj che'é qui'yaj soj yanj cartá cataj xna'anj rihaan yo'ó yuvií daj sij me núj ma'.
² 'O se ase vaa yanj cartá a'mii che'é núj vaa ma'an soj adonj. Dan me se aj ne'en cunudanj yuvií daj vaa nimán núj se vaa 'ee rá núj man soj, ne che'é dan xcaj nij yuvií cuentá se vaa sij sa' me núj ei.
³ Dan me se ne'en ya ya ní' adi' se vaa yanj cartá qui'yaj ma'an Jesucristó vaa soj chuguanj. Tzaj ne nuveé yanj cartá qui'yaj nii ga tintá me yo' ma'.

Nuveé letrá cachrón nii rihaan yahij me yo' ma'. 'O se letrá cachrón ya ma'an Jesucristó ndaa nimán soj me nana yo' adonj. Ne yo' me qui'yaj Nimán Diose, ne che'é Nimán Diose me nuû nana yo' ndaa rque nimán soj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun nucuaj nij tui' Pabló ca'mii natáj nij so', qui'yaj ma'an Diose a

⁴ Yo'o nucuaj rá núj man Diose che'é Jesucristó se vaa ya racuáj Diose man núj ei. ⁵ Dan me se ne nó xcúún núj cataj núj se vaa guun nucuaj núj qui'yaj suun núj che'é Diose ma'. 'O se ma'an Diose me síi 'yaj uun nucuaj núj qui'yaj suun núj adonj. ⁶ Ne Diose me síi qui'yaj guun nucuaj núj cataj xna'anj núj che'é tucuáán naca cuchruj Diose che'é yuvii adonj. Ne xa' tucuáán naca yo', tzaj ne nuveé inanj tucuáán no rihaan yanj daj vaa no xcúún ní' canoco' ní' me tucuáán naca yo' ma'. 'O se se guun nucuaj ní' canoco' ní' tucuáán no rihaan yanj ma'. Xa' tucuáán no rihaan yanj, tzaj ne cavi' nimán ní', qui'yaj tucuáán vaa danj ei. Dan me se xa' tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní', tzaj ne tananj a cunu i'na' nimán ní' qui'yaj Nimán Diose che'é tucuáán naca yo' nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é ndo'o vaa nana a'mii natáj nij tui' Pabló nana a'mii che'é Nimán Diose a

⁷ Nana cataj xna'anj Diose rihaan Moisés gaa naá ro', cachrón Diose nana yo' rihaan yahij caxra', ne cataj so' se vaa síi se cuno nu' nana yo' ro', yuun che'e cavi' so', taj so' a. Dan me se gaa tucuachén Moisés tucuáán yo' rihaan nij yuvii, ne cuchuguun uxrá rihaan so', ne ndaa

do' do' quina'áj ya'an rihaan Moisés, tzaj ne ne guun nucuaj nij yuvii israelitá ni'yaj nij so' rihaan Moisés ma'. ⁸ Táa a suun vaa rihaan núj suun nata' se-tucuaj Nimán Diose chuguaj. ⁹ 'O se nanj se-tucuaj Moisés, tzaj ne sa' uxrá ca'mii nii ni'yaj nii se-suun Moisés suun nata' che'é tucuáán 'yaj 'na' cacun' xráá yuvii, ne táa a se-suun núj, ne sa' doj 'yaj núj nata' núj tucuáán 'yaj nuu sa' yuvii rihaan Diose ei. ¹⁰ Dan me se gaa naá ro', ve'é ndo'o chuguun rihaan Moisés, rá nij yuvii israelitá, tzaj ne yaj ro', me se ne ve'é vaa nana nga yo' rihaan ní' a ma'. Ne tucuáán naca cuchruj Diose che'é ní' ro', yo' ve'é vaa rihaan ní' yaj adonj. 'O se ve'é doj vaa tucuáán cuchruj Diose cuano rihaan nana ca'mii Diose gaa naá nanj adonj. ¹¹ 'O se doj orá chuguun rihaan Moisés, qui'yaj nana ca'mii Diose rihaan so' gaa naá, tzaj ne sa' doj vaa nana ca'mii Diose cuno ní' yaj, ne ve'é uxrá doj cumán ní' nu' cavii nu' ca'anj, qui'yaj nana naca yo' adonj.

¹² Che'é se guun ya rá núj se vaa gaa i'na' núj nu' cavii nu' ca'anj, che'é dan niha' rá núj, ne ne na'aj núj a ma'. ¹³ Ne 'yaj núj ndaa vaa qui'yaj Moisés gaa naá ma'. Dan me se caráán so' yatzíj rihaan so', che'é yan ne ca'vej rá so' ni'yaj nij yuvii israelitá rihaan so' daj guun quiti'inj chuguun rihaan so' a. ¹⁴ Dan me se ne quene'en nij so' daj vaa canicun' se chuguun rihaan Moisés ma'. 'O se ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá a man adonj. Ne inanj danj vaa uún nij yuvii israelitá ndaa cuano nihánj, ne aráán rihaan nij so' gaa nayaa nij so' nana ca'mii Diose gaa naá, ne taj se 'yá' xcaj nij

so' cuentá che'é nana yo' a man adonj. Inanj nij síí noco' man Jesucristó me síí uun nucuaj xcaj cuentá che'é nana yo' nanj ei. ¹⁵ Tzaj ne veé danj vaa ndaa cuano, ne ne guun nucuaj nij yuvii israelitá xcaj sa' nij so' cuentá gaa nayaa nij so' se-tucuaj Moisés ma'. Veé danj aráán rihaan nij so' nanj á. ¹⁶ Ne gaa canicaj ní' noco' ní' man síí 'nij ra'a man ní', gaa ne x'néj yatzíj aráán rihaan ní', ne a'vee ruvi' sa' rihaan ní' ni'yaj ní' ei. ¹⁷ (Dan me se daj vaa ese Nimán Diose me síí 'nij ra'a man ní', ne dan me se rej yanj Nimán Diose me se vaa ya'núj rej yo' ei.) ¹⁸ Ne taj se aráán rihaan taran' ní' ma'. 'O se uun nucuaj ní' ne'en ní' man síí 'nij ra'a man ní', se vaa ve'é uxrá vaa so', ne ase vaa so' ro', danj gaa uún ma'an ní', che'é se ni'yaj ní' man so' ei. Dan me se do' do' naqui'yaj sa' síí 'nij ra'a man ní' nimán ní', ne dan me se ne so' nimán ní', ne ase vaa ma'an so' ro', danj gaa taran' ní' uún adonj.

4

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nda' se ran' ndo'o nij tuví' Pabló sayuun, tzaj ne uun nucuaj nij so' a'mii natáj nij so' se-nana Diose, qui'yaj Diose a

¹ Dan me se cunuu 'ee rá Diose man núj, ne ca'ne' so' suun rihaan núj ca'mii natáj núj, ne che'é dan ne ri' rá núj ca'mii natáj núj se-nana Diose ma'. ² Tananj a 'o tanáj xcó núj nu' nij rasuun na'aj chi'ii 'yaj yuve nii ei. Se cuchu'vi' núj quene'en yuvii me 'yaj núj ma'. Se ca'mii núj nana tiha' yu'unj ma'. Se ca'mii ne núj che'é se-nana Diose ma'. Inanj nana ya ca'mii núj cunó cunudanj yuvii, ne xcaj ma'an nij yuvii cuentá se vaa ya vaa nana

a'mii núj, ne Diose me síi cunō nu' nana ca'mii núj nanj ei. ³ Tzaj ne sese nana yuve me nu' nana a'mii natáj núj, rá ta'aj nij yuvii, ne inanj nij síi chí'ii ca'anj rihaan sayuun me nij síi uun danj rá nanj ei. ⁴ Ne xa' nij so', tzaj ne ne amán rá nij so' ni'yaj nij so' man Jesucristó ma'. 'O se caráán xrée nij so', qui'yaj síi chree síi noco' nij so' man, ne ne guun nucuaj nij so' xcaj nij so' cuentá che'é se-nana Jesucristó ma'. Ne ne'en nij so' se vaa sa' ndo'o vaa Jesucristó ma'. Ne xa' Jesucristó, tzaj ne ase vaa ma'an Diose vaa so' ni'yaj ní' man so' adonj.

⁵ Xa' núj, tzaj ne ne a'mii natáj núj che'é ma'an núj ma'. Inanj che'é Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' a'mii natáj núj, ne taj núj se vaa che'é se noco' ní' man so', che'é dan sij 'yaj suun rihaan soj me núj ei. ⁶ 'O se Diose me síi cataj se vaa chuguun rihaan chumii, ne danj ca'mii Diose gaa naá uxrá gaa vaa rmi' rihaan chumii nihánj, gaa ne cuchuguun rihaan chumii nihánj, ne yaj me se chuguun nimán núj, qui'yaj uún Diose á. Che'é dan me guun nucuaj núj cataj xna'anj núj rihaan yuvii se vaa sa' uxrá vaa Diose, ne sese cunō nij yuvii se-nana Jesucristó, ne xcaj nij so' cuentá se vaa sa' uxrá qui'yaj Diose adonj.

⁷ Dan me se nuu nu' rasuun sa' yo' nimán núj, tzaj ne ase vaa 'o xruj yo'óo niqúii uun vaa núj, ne che'é dan ne'en ya ní' se vaa nu' se sa' nucuaj yo' 'na' 'yaj Diose ei. Ne nuveé ma'an núj 'yaj veé 'na' se sa' yo' ma'. Diose me síi rqué se nucuaj man núj che'é rej ca'vee nata' núj se-nana so' adonj.

⁸ Dan me se me rej ma'an vaj núj me se 'yaj nii

sayuun man núj, tzaj ne rqué Diose rej quinani ii núj rihaan sayuun yo' a. Chu'vi' nimán núj, tzaj ne ne ri' nimán núj ma'. ⁹ Noco' uxrá yuvi ii man núj che'é yan me rá nij so' go' nij so' man núj, tzaj ne ne tanáj Diose man núj ma'. 'Yaj ya nii sayuun man núj, tzaj ne ne avi' núj a ma'. ¹⁰ Niganj ne'en ya núj se vaa ase guun rá nii gaa ticavi' nii man Jesucristó ro', cunudanj me rá nii ticavi' nii man núj adonj. Che'é se ne cavi' núj, gaa ne caráya'anj uxrá nij yuvi ii adonj. Ne xcaj nij yuvi ii cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne tumé so' man núj adonj. ¹¹ Dan me se vaa i'na' núj rihaan chumi ii nihánj, tzaj ne niganj ne'en núj se vaa ca'vee cavi' núj che'é se noco' núj man Jesucristó, ne ne'en yuvi ii se vaa ca'vee cavi' núj, tzaj ne xcaj nij yuvi ii cuentá se vaa vaa i'na' núj che'é se 'nij Jesucristó nimán núj ne racuíj ndo'o so' man núj adonj. ¹² Dan me se núj me se sij daj doj cavi' me núj, tzaj ne soj ro', tananj a yo'o gaa i'na' nimán nij soj á.

¹³ No nana ca'mii 'o síi cane gaa naá rihaan danj Diose se vaa cataj so':

—Cuchumán raj ni'yaj 'unj man Diose, ne che'é dan ca'mij che'é so' a —taj yo'o síi cane gaa naá yo' a.

Ne ase vaa cuchumán rá síi cane gaa naá yo' ro', danj vaa amán rá núj, ne che'é dan a'mii núj che'é Diose, ¹⁴ che'é se ne'en núj se vaa Diose me síi qui'yaj cunuu i'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní', ne che'é dan cunuu i'na' uún ma'an núj ga Jesucristó, qui'yaj uún Diose, gaa ne canicun' núj rihaan Jesucristó, qui'yaj uún Diose, ne danj qui'yaj uún Diose che'é soj uún adonj. ¹⁵ 'O se inanj

che'é soj ran' núj nu' se vaa ran' núj, tzaj ne che'é se me rá núj nıcaj que'ee soj se luj qui'yaj Dıose, gaa ne guun rııı doj ní' sıj nago' gracıá rihaan Dıose, ne guun rııı doj ní' sıj ve'é a'mıı che'é Dıose adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nata' ndo'o nij tuvı' Pabló se-nana Dıose, che'é se ne'en nij so' se vaa naru'vee Jesucristó rihaan nij so' a

¹⁶ Che'é dan se ca'ne' rá núj ma'. Dan me se núj me se daj doj cavı' nee man núj, tzaj ne daj a güıı tananj a nahuun sca' doj nimán núj nanj ei. ¹⁷ Cuanó yaj me se vaa doj sayuun ran' núj, tzaj ne ra'yanj cachén nu' sayuun yo', ne che'é sayuun ro', ve'é uxrá cavıı núj nu' cavıı nu' ca'anj ei. ¹⁸ Che'é dan ne xcaj núj cuentá che'é nij rasuun ruvi' ni'yaj yuvıı ma'. 'O se rasuun ruvi' ni'yaj yuvıı ro', vaa güıı quınavıı nu' rasuun yo', ne che'é dan inanj che'é nij rasuun ne ruvi' ni'yaj yuvıı cuanó xcaj núj cuentá, che'é se rasuun cumán nu' cavıı nu' ca'anj me rasuun yo' adonj.

5

¹ Dan me se ne'en núj se vaa ase vaa 'o ve' mantá uta' uun nii 'o orá le'ej nii ne doj orá a'néj nii mantá ro', vaa nee man núj, ne yanj nee man núj gaa vaa i'na' núj rihaan chumıı nihánj, tzaj ne ne'en núj se vaa ca'vee navıı nee man núj vaa güıı, ne asa' navıı yo', gaa ne rque Dıose yo'ó nee naca cunuú núj, ne daj chıhaa mıj se quınavıı nee naca yo' a ma'. Tananj a cayáán núj rej xta' nu' cavıı nu' ca'anj adonj. ² 'O se aráj chej núj, che'é se me uxrá rá núj cunuú núj nee naca yo', nee qui'yaj Dıose rej

xta' che'é núj a. ³ Ne nee naca yo' me caráán xráá núj, gaa ne se gaa nanj gaa canj núj ei.

⁴ Dan me se nuû núj nee nga nihánj cuano, ne che'é dan nanó rá núj, ne aráj chej núj, che'é se na'vej rá núj cavi' núj a man adonj. Dan me se na'vej rá núj tanáj núj nee nuu núj cuano, tzaj ne me ndo'o rá núj cunuû núj nee naca yo', ne veé dan me se nee man núj nee daj doj cavi' nihánj ro', cunu naca uún yo', ne gaa i'na' yo' nu' cavií nu' ca'anj ei. ⁵ Ne Diose me síi 'yaj suun nimán núj yan ca'vee cunu naca nee man núj vaa güii, ne rque so' Nimán so' man núj, ne che'é dan guun ya rá núj se vaa cunu naca ya núj adonj. ⁶ Che'é dan niganj vaa nucuaj nimán núj, ne dan me se ne'en núj se vaa gaa vaa nee man núj nihánj cuano ro', ne taj vaj núj ne rej xta' ga síi 'nij ra'a man ní' ma'. ⁷ O se ataa quita'aa núj se vaa rque Diose rihaan núj, tzaj ne amán rá núj ni'yaj núj man Diose se vaa ya vaa nana cataj xna'anj so' rihaan núj, ne che'é dan uno núj rihaan so' nanj adonj. ⁸ Dan me se nari' nucuaj nimán núj, ne uun rá núj se vaa cunaj uxrá gaa tanáj núj nee man núj, ne ca'anj núj cayáán núj ga síi 'nij ra'a man ní', ne sa' doj cavií núj asa' qui'yaj núj danj adonj.

⁹ Che'é dan me ndo'o rá núj guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj á. Ca'vee se cayáán núj rihaan chumií nihánj, ca'vee se cayáán núj rej xta', tzaj ne me rá núj guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj nanj adonj. ¹⁰ Ne'en núj se vaa vaa güii no xcúún taran' ní' canicun' taran' ní' rihaan Jesucristó, ne naquiyaj cuu so' che'é ní' a. Gaa ne naru'vee Jesucristó rihaan ní' che'é se vaa

qui'yaj ní' gaa vaa i'na' ní' rihaan chumii nihánj, ne sese sa' qui'yaj ní', ne se sa' naru'vee Jesucristó rihaan ní', ne sese nij qui'yaj ní', ne se nij quinicaj ní' nanj adonj.

¹¹ Chu'vi' núj che'é se ne'en núj se vaa qui'yaj síi 'nij ra'a man ní' sayuun man nij síi tumé cacun', ne che'é dan nago' núj chrej nucuaj man yuvii canoco' nij yuvii man so', ne aj ne'en Diose daj vaa nimán núj a. Ne guun ya rá 'unj se vaa xcaj ma'an nij soj cuentá daj vaa nimán núj nanj adonj.

¹² Nuveé che'e se me rá núj ca'mii núj nana sa' che'é ma'an núj me a'mii 'unj danj ma'. Maan se me rá núj guun nucuaj soj ca'mii nacaj soj ni'yaj soj man núj nanj adonj. 'O se nij síi taj ri'yunj man núj me se inanj xcaj nij so' cuentá daj ruvi' yuvii ni'yaj nij so', tzaj ne ne acaj nij so' cuentá daj vaa nimán yuvii ma'. ¹³ Ca'vee se snúú rma'an núj rá nij so', tzaj ne inanj che'é se noco' núj Diose me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj, ne ca'vee se nuvi' nana niha' nimán núj rá nij so', tzaj ne inanj che'é se me rá núj raquíj núj man soj me 'yaj núj ndaa vaa 'yaj núj adonj.

¹⁴ 'O se ne'en núj se vaa 'ee rá Jesucristó man cunudanj yuvii, ne che'é dan 'o me rá núj cataj xna'anj núj rihaan yuvii che'é so' a. 'O se guun ya rá núj se vaa orún' Jesucristó me síi cavi' che'é cunudanj yuvii, ne che'é dan ase vaa síi cavi' ro', danj vaa cunudanj nij yuvii noco' man so' ni'yaj nij so' chrej chi'ii a. ¹⁵ Ne che'é se cunuu sa' nimán nij yuvii ro', che'é dan se guun rá nij yuvii se vaa vaa i'na' nij yuvii rihaan chumii nihánj che'é yan qui'yaj suun nij yuvii che'é ma'an nij yuvii ma'. 'O

se gaa i'na' nij so' che'é yan canoco' nij so' man Jesucristó, ne Jesucristó me se so' me sí cavi' che'é nij so', ne cunuu i'na' uún so' che'é yan cavii sa' nij yuvii doj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'mii natáj nij tuvi' Pabló se vaa ca'vej rá yuvii tñanii Diose man nij yuvii rihaan sayuun a

¹⁶ Che'é dan me ca'ne' rá núj ga suun acaj cuentá ndaa vaa ruvi' yuvii ni'yaj tuvi' yuvii á. Asij rque me se nanj yuvii me Jesucristó rá núj, ne inanj xcaj núj cuentá ndaa vaa ruvi' so', tzaj ne yaj me se ne 'yaj núj danj a ma'. ¹⁷ Ne che'é se cunuu sa' nimán núj, che'é dan ne'en núj se vaa me ma'an yuvii amán rá ni'yaj man Jesucristó ro', cunuu sa' nimán so', qui'yaj Diose á. Ne sí amán rá ro', se guun rá uún so' qui'yaj so' ndaa vaa qui'yaj so' gaa rque ma'. 'Q se sí acaj naca cuentá me so' adonj.

¹⁸ Ne xa' nu' nihánj, tzaj ne Diose me sí 'yaj nu' nihánj che'é yuvii, ne so' me sí qui'yaj cunuu rcua'aan ní' ga ma'an so' che'é se vaa qui'yaj Jesucristó, ne ca'ne' ma'an Diose suun rihaan núj cataj xna'anj núj rihaan yuvii se vaa ca'vee cunuu rcua'aan nij yuvii ga Diose adonj. ¹⁹ Dan me se ma'an Diose ca'née man Jesucristó rihaan chumii nihánj, ne che'é se vaa qui'yaj Jesucristó ro', che'é dan ca'vee cunuu rcua'aan yuvii ga Diose, qui'yaj Diose, ne tirí' Diose cuentá cacun' vaa rihaan nij yuvii a. Ne Jesucristó me sí rqué nana nihánj man núj cataj xna'anj núj nana nihánj rihaan yuvii, qui'yaj uún Diose ei.

²⁰ Dan me se a'mii núj se-nana Jesucristó rihaan yuvii, ne ma'an Diose rqué se-nana Diose

rihaan núj ca'mii núj che'é ma'an Dioso, ne che'é dan achíin ni'yaj ndo'o núj rihaan nij yuvii, ne a'mii núj nana nihánj rihaan nij yuvii a: “Cunuu rcua'aan nij soj ga Dioso ei. ²¹ A 'ó cacun' ne tumé Jesucristó ma'. Tzaj ne naraa Dioso nu' cacun' tumé ní' xráá ma'an Jesucristó, ne quiran' Jesucristó sayuun che'é cacun' yo', ne che'é dan ca'vee cunuu sa' ya ní' rihaan Dioso che'é se sij nocó' man Jesucristó me ní' adonj.” Yo' me nana a'mii natáj núj rihaan yuvii nanj adonj.

6

¹ Dan me se 'yaj suun núj suun ca'ne' Dioso rihaan núj, ne che'é dan taj xna'anj núj rihaan soj se vaa se quiri'íj yaníj soj se luj qui'yaj Dioso che'é soj ma'. ² 'Q se nana nihánj me nana ca'mii Dioso á:

—Maan güii cunó 'unj cachíin ni'yaj soj rihanj, ne güii dan me racuíj 'unj man soj cavii sa' soj a —cataj Dioso ga naá a.

Ne xcaj soj cuentá se vaa cuano nihánj me güii cunuu 'ee rá Dioso man soj, ne cuano nihánj me güii ca'vee cavii sa' soj chuguanj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa tumé ndo'o nij tuví' Pabló man ma'an nij so' daj 'yaj nij so' che'é yan cunó yuvii nana a'mii nij so' a

³ Ne tumé uxrá núj man núj che'é chrej sa', che'é se na'vej rá núj guun yaníj soj rihaan chrej sa' a. Ne na'vej rá núj cataj soj se vaa nij vaa suun 'yaj suun núj rihaan Dioso uún a. ⁴⁻⁵ 'Q se me rá núj ni'yaj soj man núj ne cataj soj se vaa ya ya sij 'yaj suun rihaan Dioso me núj, ne che'é dan a'vee se

daj a ran' núj sayuun, tzaj ne vaa inaj nimán núj nanj adonj. Dan me se ran' núj sayuun, ne achiin rasuun man núj, ne chu'vi' nimán núj, ne o' nii cuxru' xráá núj, ne axrj́j nii taga' man núj, ne nuu chre' nii caxrii yuvaá nii man núj, ne 'yaj suun ndo'o núj che'é se qui'yaj canaán núj cha núj, ne vaa güii narii ndo'o núj nej, ne vaa güii, ne ne vaa ya'núj rihaan núj cha núj, tzaj ne vaa inaj nimán núj, ne ne a'ne' rá núj a ma'. ⁶ Ne a'néé nimán núj qui'yaj suun núj rihaan Diose, ne núj ro', ne uun yuvaá núj man tuvi' núj ma'. Tananj ve'é 'yaj núj rihaan tuvi' núj, ne noco' núj Nimán Diose, ne ya ya 'ee rá núj man tuvi' núj adonj. ⁷ Nana ya a'mii núj, ne rqué Diose se nucuaj man núj, ne cunuu sa' nimán núj rihaan Diose, ne che'é dan a'vee unu' núj ga síi chree, ne tumé núj man núj se vaa se qui'yaj síi chree chi'ij man núj a. ⁸ Vaa yuvií a'mii sa' che'é núj, ne vaa yuvií a'mii nij che'é núj, ne vaa yuvií taj se vaa síi ne me núj, tzaj ne nana ya a'mii núj ei. ⁹ Ne nuvi' se uun núj, taj uún nii, tzaj ne sij ne'en uxrá yuvií man me núj a. Ne taj uún nii se vaa daj doj cavi' núj, tzaj ne ne'en soj se vaa vaa nucuaj núj a. Ne ma'an Diose 'yaj sayuun man núj che'é rej narj' núj cunó núj doj rihaan Diose, tzaj ne ne avi' núj, 'yaj Diose ma'. ¹⁰ Ne nanó rá núj che'é sayuun, tzaj ne niha' rá núj rihaan Diose uún a. Ne síi nique me núj, tzaj ne avii sa' doj que'ee yuvií, 'yaj núj a. Ne taj si'yaj núj, tzaj ne cunudanj chumij nihánj me si'yaj núj a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló cunuu 'ee rá nij síi man Corinto ni'yaj nij so' man nij tuvi' Pabló a

11 Dan me se nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj sij man chuman' Corinto daj vaa nimán núj a. Dan me se ne'en soj se vaa 'ee ndo'o rá núj man soj á. 12 Nuveé che'e se vaa qui'yaj núj me nanó rá soj ma'. Maan che'é se ne nucuaj rá soj man núj ro', che'é dan nanó rá soj adonj. 13 Daj se uun rá nii ne'en nii ta'núi nii ro', danj vaa uun raj ne'enj man soj, ne che'é dan cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa, ase vaa qui'yaj núj che'é soj ro', danj qui'yaj uún soj che'é núj, ne gaa nucuaj rá soj man núj á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún ní tanáj ní chrej chi'ii, ne cunuu sa' nimán ní rihaan Diose a

14 Se guun guun tuvi' soj ga nij síí ne amán rá ni'yaj man Jesucristó ma'. Se guun qui'yaj soj ndaa vaa 'yaj nij so' ma'. Asa' ca'vee cyaan gaa rej ranga' ga rej rmi', rá soj ga. Che'é dan, asa' ca'vee guun tuvi' síí me rá qui'yaj sa' ga síí me rá qui'yaj cacun', rá soj ga. 15 Asa' ca'vee cyaan gaa rá Jesucristó ga síí chree, rá soj ga. Ne ca'vee cyaan gaa rá síí amán rá ni'yaj man Diose ga síí na'vej rá cuchuman rá, rá soj na'. Taj ma'. 16 Ne xa' ní sij noco' man Diose, tzaj ne asa' ca'vee cunuu chre' ní' ga ya'anj cacój yuvií, rá soj ga. Xa' ya'anj cacój yuvií, tzaj ne ne vaa i'na' yo' ma'. Ne xa' Diose, tzaj ne síí vaa i'na' me so', ne ne so' nimán ní' ei. 'O cyaan vaa nana nihánj ga nana ca'mii Diose gaa naá gaa cataj Diose:

—Cayáán 'unj ga nij so', ne cachee 'unj ga nij so', ne guún 'unj Diose noco' nij so', ne guun nij so' yuvií tumé 'unj man a —taj Diose gaa naá che'é ní' sij noco' man so' a.

17 Ne cataj uún Diose rihaan ní' sij noco' man so':

—Che'é dan guun yaníj soj rihaan nij síi chí'ii yo', ne a 'ó se chí'ii se qui'yaj soj, gaa ne nacaj 'unj man soj, ¹⁸ ne guun Rej soj manj, ne guun soj ta'níj a. Veé danj síj nana cataj xna'anj 'unj sij 'nij ra'a man soj rihaan soj, ne sij guun nucuaj qui'yaj nu' nana nihánj mej adonj —taj uún Diose rihaan ní' a.

7

¹ Dan me se nu' nana nihánj nana ca'mii ya Diose gaa naá ro', ca'mii Diose nana yo' rihaan ní', tinuj, nocoj. Che'é dan quirii yaníj ní' man cunudanj se chí'ii qui'yaj ní' asij rque do', man cunudanj se chí'ii man nimán ní' do', ne gaa cuj nimán ní' á. Ne naqui'yaj sa' inanj ní' nimán ní', che'é se uxrá aráj cochroj ní' rihaan Diose á.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa guun niha' rá Pabló cuno so' nana se vaa cuno nij sús man Corinto se-nana Pabló a

² Me rá núj ve'é ca'mii soj ga núj á. 'O se a 'ó soj ne qui'yaj chí'ii núj man ma'. A 'ó soj ne tiha' yu'unj núj man ma'. ³ Dan me se nuveé che'e se me rá 'unj cuta' 'unj cacun' xráá soj me a'mij danj ma'. 'O se aj cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa 'ee uxrá rá núj man soj, ne ca'vee se gaa i'na' ní' do', ca'vee se caví' ní' do', tzaj ne yo'o gaa 'ee rá núj man soj nanj adonj. ⁴ Inanj nucuaj ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj se vaa ve'é qui'yaj soj, ne niha' ndo'o rá 'unj ni'yaj 'unj man soj, ne nda' se sayuun ran' núj, tzaj ne uun niha' ndo'o raj adonj.

⁵ Dan me se ca'anj núj estadó Macedonia, tzaj ne taj se 'yá' cane sa' núj a ma'. 'O se qui'yaj ndo'o nii sayuun man núj, ne vaa yuvii ca'mii cunu' ga

núj, ne cuchu'vi' ndo'o núj a. ⁶ Tzaj ne Diose me síi racuíj ndo'o man nij síi ni'yanj nimán, ne dan me se racuíj ndo'o Diose man núj se vaa ca'na' tinú' Titó rihaan núj, qui'yaj Diose, ne cunuu cuij rá núj, qui'yaj so' a. ⁷ Ne veé uún so' me síi cataj xna'anj rihaan núj se vaa guun niha' rá so' quene'en so' man soj, ne cataj xna'anj so' se vaa me ndo'o rá soj quene'en soj man núj do', se vaa nanó rá soj che'é síi qui'yaj cacun' 'nij sca'núj soj do', se vaa niha' rá soj ca'mii sa' soj che'é núj do', ne che'é dan doj a guun niha' raj adonj.

⁸ Dan me se nda' se quinano rá soj, qui'yaj yanj cartá ca'néj, tzaj ne cunaj qui'yáj, raj ei. 'O se quinano rá soj che'é se cataj xna'anj 'unj che'é cacun' tumé soj, tzaj ne ne'én 'unj cuano se vaa ya quinano rá soj doj güii, qui'yaj yanj cartá yo' chuguanj. Dan me se ne guun niha' raj gaa cachronj nana nucuaj yo' rihaan soj ma'. ⁹ Tzaj ne yaj me se guun niha' raj, ne nuveé che'e inanj se quinano rá soj me guun niha' raj ma'. Che'é se tanáj soj cacun' tumé soj, ne canicaj nimán soj ro', che'é dan guun niha' raj adonj. 'O se quinano rá soj, ne canicaj nimán soj ndaa vaa me rá Diose qui'yaj soj, ne che'é dan ne quiran' soj sayuun, qui'yaj núj a ma'. Tananj a cavii sa' soj doj, qui'yaj núj adonj. ¹⁰ 'O se sese quinano rá ní' ndaa vaa me rá Diose qui'yaj ní', ne canicaj nimán ní', ne cavii sa' ní', ne guun rá ní' se vaa sa' qui'yaj Diose che'é ní' adonj. Tzaj ne sese quinano rá ní' ndaa vaa nanó rá nij síi man rihaan chumii nihánj, ne quirí' nu' nimán ní' nu' cavii nu' ca'anj nanj adonj. ¹¹ 'O se xcaj soj cuentá se vaa ve'é ndo'o qui'yaj

soj, che'é se quinanó rá soj che'é cacun' qui'yaj soj, qui'yaj Dioso á. 'O se cunaj ca'mii soj che'é nana ca'mii núj do', ne niha' rá soj ni'yaj soj cacun' tumé yuvij 'nij sca'núj soj do', caráj cochroj ndo'o soj ni'yaj soj Dioso do', guun rá soj quene'en soj man núj do', guun niha' rá soj qui'yaj soj sayuun man síi qui'yaj cacun' do' a. Nu' nihánj qui'yaj soj, tihaan soj se vaa nuveé sij tumé cacun' me ma'an soj ma'. 'O se síi sa' me soj nanj ei.

¹² Nuveé che'e síi tumé cacun' me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. Nuveé che'e síi qui'yaj so' cacun' rihaan me qui'yáa 'unj yanj cartá yo' ma'. 'O se qui'yáa 'unj yanj cartá yo' che'é se guun rá 'unj xcaj ma'an soj cuentá se vaa niha' rá ma'an soj cunō soj nana ca'mii núj rihaan soj, che'é se noco' nu' ní' man Dioso adonj. ¹³ Ne che'é se vaa qui'yaj soj ro', che'é dan guun niha' rá núj nanj adonj.

Ne dan me se guun niha' rá núj che'é se cunuu cujj rá síi cu'naj Titó ne guun niha' rá so', qui'yaj soj a. ¹⁴ Dan me se ca'mii 'unj nana sa' rihaan síi cu'naj Titó che'é soj, ne quisíj ya nu' nana ca'mii 'unj rihaan so' che'é soj vaa ei. Dan me se ya vaa nu' nana a'mii núj rihaan soj, ne ya vaa nana ca'mii núj rihaan Titó, ne che'é dan taj a yo'ó chrej na'aj nó rihaan 'unj ma'. ¹⁵ Ne nuu rá síi cu'naj Titó se vaa uxrá ve'é cuno soj nana cataj xna'anj so' rihaan soj, ne uxrá caráj cochroj soj rihaan so' asij cuhi' so' rihaan soj, ne cuhu'vi' soj caxrii yuvaa so' man soj a. Che'é dan uxrá doj 'ee rá so' man soj chuguanj. ¹⁶ Guun niha' rá 'unj, che'é se ca'vee gaa nucuaj yá yá 'unj man soj adonj.

8

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij síi man Corinto, ne quirii nij so' sa'anj rihaan nij síi man Jerusalén a

¹ Ne cataj xna'anj núj rihaan soj che'é se luj qui'yaj Diose che'é nij síi sa' noco' man Diose man estadó Macedonia, tinuj, nocoj. ² Dan me se quiran' uxrá nij so' sayuun, tzaj ne guun niha' uxrá rá nij so', ne nda' se síi nique ndo'o me nij so', tzaj ne guun niha' rá nij so' quirii nij so' sa'anj rihaan tinúú nij so' síi nique a. Nda' rá se 'yaj síi ru'vee 'yaj nij so' nanj adonj.

³ Dan me se cavii raa ma'an nij so' rque nij so' nu' se vaa guun nucuaj nij so' rque nij so' ei. Nuveé sij quirii sa'anj me nij so' vaa, tzaj ne quirii nij so' noco sa'anj adonj. ⁴ Ne cachín ni'yaj uxrá nij so' rihaan núj se vaa qui'yaj núj se ndo'o ca'vej núj qui'yaj nij so' ndaa vaa qui'yaj yo'ó tinúú ní' síi quirii sa'anj rihaan yo'ó nij síi sa' noco' man Diose, ⁵ ne doj a qui'yaj nij so' rihaan se vaa me rá núj qui'yaj nij so' nanj chuguanj. Dan me se asino yaan guun rá nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá síi 'nij ra'a man ní' qui'yaj nij so', gaa ne guun rá uún nij so' qui'yaj nij so' nu' se vaa me rá núj qui'yaj nij so', ne dan me se sa' uxrá cuno nij so' rihaan Diose nanj adonj.

⁶ Che'é dan cataj xna'anj núj rihaan síi cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj sij ne chuman' Corinto, ne cataj so' se vaa ase vaa qui'yaj nij síi man estadó Macedonia ro', danj gaa ca'vee qui'yaj ma'an nij soj uún, gaa ne quisij quirii taran' soj sa'anj rihaan nij síi nique yo' ei. ⁷ Dan me se 'yaj

suun ndo'o nij soj nu' suun sa' adonj. Tzaj ne soj me se veé danj sí nucuaj ndo'o rá man Jesucristó me soj do', sí a'mii sa' me soj do', sí avii raaj me soj do', sí niha' rá qui'yaj suun me soj do', sí 'ee rá man núj me soj do' ei. Che'é dan guun soj sí rii ndo'o sa'anj rihaan tinúú á.

⁸ Se ca'né' 'unj suun rihaan soj daj qui'yaj soj ma'. Maan se me rá 'unj xcaj 'unj cuentá sese ya ya 'ee rá soj tinúú soj ndaa vaa 'ee rá nij sí man Macedonia tinúú nij so' a. ⁹ 'Q se aj ne'en soj se vaa qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' se luj che'é ní' á. Dan me se ru'vee ndo'o so' gaa cayáan so' rej xta', tzaj ne naqui'yaj nique so' man so' ne ca'na' so' rihaan chumii nihánj che'é ní', gaa ne che'é se danj qui'yaj so' ro', che'é dan cavii sa' doj ní' nanj adonj.

¹⁰ Maan se cataj xna'anj 'unj se vaa me raj qui'yaj soj á. Ne'en soj se vaa yo' cachén qui'yaj suun ndo'o soj, ne guun che'e soj racuíj soj man nij sí nique, ne che'é dan cavii sa' soj doj, sese ¹¹ tinavij soj suun guun che'e soj ei. Dan me se ase vaa ya ya guun niha' rá soj racuíj soj asij tacóo gaa guun che'e soj ro', veé danj guun rá soj tinavij soj nu' suun yo', ne racuíj soj sa'anj guun nucuaj soj man nij sí nique ei. ¹² Sese ya ya rii nimán soj rque soj sa'anj yo', ne guun niha' rá Diose nacaj Diose sa'anj guun nucuaj soj rque soj a. Se cataj Diose rque soj doj sa'anj, sese se guun nucuaj soj qui'yaj soj danj ma'. ¹³ Nuveé che'e se me rá núj cunuu nique soj ne cunuu ru'vee yo'ó yuvii me a'mii núj danj ma'. 'Q se me rá núj cuyaan gaa nu' nij tinuj ní' adonj. ¹⁴ Maan se cuano nihánj ro', vaa ndo'o

sa'anj rihaan soj, ne nique ndo'o yo'ó tinúú ní', ne che'é dan no xcúún soj račuíj soj man nij so' ei. Ne xraj, ne cachiin sa'anj rihaan soj, ne sese vaa sa'anj rihaan yo'ó tinúú ní', ne račuíj nij so' man soj, gaa ne cyaan gaa nij tinuj ní' a. ¹⁵ Ne ase vaa nana nihánj ro', danj vaa nana no rihaan danj Diose che'é nij yuvii israelitá, taj yo': "Ne quinaj se chá rihaan síi vaa ndo'o se chá rihaan ma'. Tananj uún, ne ne cachiin se chá rihaan síi vaa doj se chá rihaan ma'", taj nana yo' a.

¹⁶ Nago' uxrá núj graciá rihaan Diose, che'é se ase vaa me ndo'o rá núj račuíj núj man soj ro', danj vaa guun ndo'o rá síi cu'naj Titó račuíj so' man soj, qui'yaj Diose chuguanj. ¹⁷ Dan me se cuno so' nana cataj xna'anj núj rihaan so' se vaa ca'anj so' chiháán soj, tzaj ne guun niha' rá ma'an so' račuíj so' man soj, ne che'é dan quirii nimán so' ca'anj so', ne dan me se ca'anj so' chiháán soj a.

¹⁸ Ne cuchij yo'ó tinúú ní' ga síi cu'naj Titó, ne yo'ó so' ro', me síi a'mii natáj ndo'o se-nana Diose nana sa', ne che'é dan ve'é a'mii taran' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó ni'yaj nij so' man so' ei. ¹⁹ Ne ca'ne' taran' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó suun rihaan so' ca'anj so' ga núj račuíj so' man núj tacuachén núj sa'anj yo' rihaan nij síi nique yo', gaa ne uxrá ve'é ca'mii yuvii che'é síi 'nij ra'a man ní', ne guun niha' doj rá ma'an núj qui'yaj suun núj suun yo' chuguanj. ²⁰ Tzaj ne na'vej rá núj cataj yuvii se vaa caxrij yuve núj ta'aj sa'anj ma'. ²¹ 'Q se nuchruj raa núj daj qui'yaj núj ne guun niha' rá síi 'nij ra'a man ní' ni'yaj so' man núj, ne guun niha' rá yuvii uún ni'yaj nij yuvii man núj

adonj.

²² Ne ca'nej uún núj man yo'ó tinúú ní' ga roj so' á. Guun que'ee uxrá quene'en núj se vaa sij ya ya me rá qui'yaj suun me so', ne yaj ro', guun ya rá so' se vaa ya ya racuíj soj man nij síi niq̄e, ne che'é dan niha' doj rá so' qui'yaj suun so' che'é soj nanj adonj. ²³ Dan me se xa' tinú' Titó, tzaj ne síi 'yaj suun ga 'unj me so', 'yaj suun so' che'é ma'an soj, ne yavíj roj tinúú ní' ro', síi cune' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó cutumé sa'anj yo' me roj so', ne ve'é ca'mii yuvii che'é Jesucristó, qui'yaj roj so' nanj adonj. ²⁴ Che'é dan gaa 'ee rá soj man nij so', ne ve'é ndo'o qui'yaj soj ga nij so', gaa ne quisij ya 'unj nana ve'é ca'mii núj che'é soj rihaan nij so', ne quene'en taran' nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó daj qui'yaj soj ei.

9

¹ Taj che'é cataj xna'anj 'unj rihaan soj che'é sa'anj quirii soj rihaan nij síi sa' noco' man Diose ma'. ² 'O se aj ne'én 'unj se vaa guun niha' rá soj quirii soj sa'anj rihaan nij so', ne ve'é ca'mii 'unj rihaan nij tinúú ní' síi man estadó Macedonia che'é soj, cataj 'unj: “Yo' cachén ro', guun che'e nij síi man estadó Acaya quirii nij so' sa'anj rihaan nij síi sa' noco' man Diose adonj”, taj 'unj che'é soj, gaa ne guun niha' doj rá que'ee nij so' quirii ma'an nij so' sa'anj a.

³ Tzaj ne ca'nej 'unj nij tinúú ní' cuchi' nij so' rihaan soj, ne racuíj nij so' man soj qui'yaj soj nu' se vaa cataj xna'anj 'unj che'é soj rihaan nij síi man estadó Macedonia a. Me rá 'unj racuíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', gaa ne quisij

ya nu' nana ca'mii núj che'é soj, raj a. ⁴ 'O se sese cuchí' ta'aj nij síi man estadó Macedonia chiháán soj ga núj, ne sese xcaj nij so' cuentá se vaa taj vaj sa'anj nuu chre' qui'yaj soj, ne guun na'aj uxrá núj ei. Ne guun na'aj doj ma'an soj che'é nana ca'mii núj se vaa guun ya rá núj se vaa quirii soj sa'anj adonj.

⁵ Che'é dan guun rá núj se vaa ca'nej núj man nij tinúú ní' cuchí' nij so' rihaan soj chuguanj. Dan me se asino yaan cuchí' nij tinúú ní' rihaan soj, ne racuíj nij so' man soj naqui'yaj chre' soj sa'anj yo', ne asa' cuchí' núj, gaa ne aj cunuu chre' sa'anj yo' a. 'O se danj qui'yaj soj, gaa ne se gaa nanj guun rá nij síi man Macedonia se vaa na'vej rá soj qui'yaj soj se vaa cataj soj a. 'O se quene'en nij so' se vaa ya me rá soj qui'yaj suun soj nu' suun yo' ei.

⁶ Dan me se ne'en soj se vaa síi unô doj tzin' 'núú ro', doj tan' quirii so', ne síi unô nocoo uxrá 'núú ro', nocoo uxrá tan' quirii so', ne ase vaa ran' síi unô 'núú ro', danj quiran' soj che'é sa'anj rque soj vaa adonj. ⁷ Xcaj yo'o yo'o soj cuentá me daj sa'anj rque yo'o soj, ne se quinanó rá soj che'é sa'anj rque soj mei. Se cataj soj se vaa maan che'é se no xcúún soj rque soj sa'anj, che'é dan rque soj ma'. 'O se síi niha' rá quirii sa'anj rihaan tinúú ro', 'ee rá Diose man so' adonj. Che'é dan inanjanj sa'anj rii nimán soj ro', go' soj á. ⁸ Ne guun nucuaj Diose rque ndo'o Diose nu' se sa' man soj, ne ca'vee se me ma'an sayuun quiran' soj, tzaj ne niganj nıcaj soj nu' se cachıın man soj, ne guun nucuaj soj qui'yaj soj nu' suun sa' ca'ne' Diose rihaan soj chuguanj. ⁹ Ase vaa nana nihány vaa nana no

rihaan danj Diose, taj yo': "Síi niha' rá racuúj man nij síi nique ro', daj chihaa mój se quini'yón Diose se sa' qui'yaj so' a ma'", taj danj Diose a. ¹⁰ Dan me se Diose me síi rque 'núú rihaan síi unô naa, ne Diose me síi rque se chá rihaan síi na'aan rque, ne cavii sa' uxrá nij tinúú ní' che'é se sa' qui'yaj soj, qui'yaj uún Diose ei. ¹¹ Ne me a' se sa' nicaaj soj, gaa ne guun niha' doj rá soj racuúj soj man tinúú ní', ne nago' tinúú ní' graciá rihaan Diose che'é se vaa rque soj sa'anj man núj tacuachén núj rihaan nij so' ei.

¹² Ne xa' suun qui'yaj suun ní' che'é tinúú ní', tzaj ne nuveé inanj suun qui'yaj suun ní' yan caraa rque nij síi sa' noco' man Diose me yo' ma'. 'Q se suun qui'yaj suun ní' yan nago' ndo'o yuvii graciá rihaan Diose me suun yo' adonj. ¹³ Ne quene'en nij yuvii se vaa ya uno soj se-nana Jesucristó nana sa' noco' ní', ne quene'en nij yuvii se vaa niha' rá soj rque soj si'yaj soj man nij síi sa' yanj chuman' Jerusalén do', man taran' nij tinúú ní' do', ne che'é dan guun ya rá nij so' se vaa ya ya sij noco' man Diose me soj, ne ve'é uxrá ca'mii nij so' che'é Diose a. ¹⁴ Ne cunuu 'ee rá ma'an nij tinúú ní' man chuman' Jerusalén man soj, ne cachinj ni'yaj nij so' rihaan Diose che'é soj, che'é yan uxrá racuúj Diose man soj qui'yaj suun soj che'é nij so' nanj ei. ¹⁵ Nago' uxrá ní' graciá rihaan Diose che'é se ve'é uxrá qui'yaj Diose che'é ní', ne daj chihaa mój se guun nucaaj ní' cataj ní' nu' se vaa qui'yaj Diose che'é ní' a ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa no xcúún nij síi man Corinto cunō nij so' rihaan Pabló, ne se cunō nij so' rihaan nij síi tiha' yu'unj a

¹ Xa' 'unj sij cu'naj Pabló, tzaj ne me rá 'unj gaa 'unj ndaa rá se vaa ma'an Jesucristó adonj. Dan me se na'vej rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man soj ma'. Maan se ve'é inanj ca'mij ga soj, raj a. Ne'en soj se vaa vaa yuvii 'nij sca'núj soj taj se vaa ve'é uxrá a'mii 'unj rihaan soj gaa nicún' 'unj rihaan soj, tzaj ne axrij yuvaa 'unj man soj gaa nicun' yanij 'unj a. Danj tu'va nij yuvii yo', tzaj ne cuano nihánj me cataj xna'anj 'unj rihaan soj ² se vaa qui'yaj soj se ndo'o, ne se qui'yaj tuchi' soj cumán soj, ne asa' cuchí' 'unj, gaa ne se caxrij yuvaa 'unj man soj man ruguanj. Ya quisij rá 'unj caxrii yuvaa 'unj man nij síi taj se vaa inanj 'yaj núj se vaa me rá nee man núj qui'yaj núj nanj á. Tzaj ne taj che'é caxrii yuvaa 'unj man ma'an soj, sese ve'é qui'yaj soj ma'.

³ Dan me se vaa i'na' nee man núj cuano, tzaj ne ne unu' ma'an nee man núj ga síi chree ma'. ⁴ Xa' se nucuaj núj, tzaj ne nuveé se nucuaj man rihaan chumiij nihánj me yo' ma'. 'O se se nucuaj rqué ma'an ya Diose man núj me yo' adonj. Che'é dan guun nucuaj núj qui'yaj canaán núj rihaan cunudanj nij síi me rá cunu' ga Diose, ne dan me se tiri' núj nana tiha' yu'unj nana avii raaj yuvii, ⁵ ne tiri' núj nu' nana aráán chrej rihaan yuvii cunō nij yuvii se-nana Diose, gaa ne guun rá nij yuvii cunō nij yuvii rihaan Jesucristó, qui'yaj núj a. ⁶ Ne asa' cunō ma'an soj rihaan Diose, ne guun nucuaj núj qui'yaj núj sayuun man cunudanj nij tuvi' soj síi

na'vej rá cunō rihaan Diose ei.

⁷ Dan me se nī'yaj sa' soj man núj, ne xcaj soj cuentá daj vaa núj, ne sese vaa yo'o tuvi' soj me rá se vaa ya ya noco' so' man Jesucristó, ne xcaj so' cuentá se vaa ase vaa noco' so' man Jesucristó ro', ta'nga' danj vaa noco' ma'an núj uún man Jesucristó nanj adonj. ⁸ Dan me se ne'en soj se vaa ca'ne' síi 'nij ra'a man ní' suun rihanj, ne veé dan me se na'vej rá so' tirí' 'unj man soj ma'. 'O se me rá so' cavij sa' soj doj qui'yáj nanj adonj. Ne ca'vee se ve'é ca'mij che'é suun atá 'unj, tzaj ne se guun na'aj 'unj daj chihaa mǐj ma'. 'O se ma'an ya síi 'nij ra'a man ní' ca'ne' suun rihanj se vaa ya nō xcúnj ca'nej suun rihaan soj se vaa naquiyaj sa' soj doj nimán soj adonj.

⁹ Dan me se na'vej uxrá rá 'unj guun rá soj se vaa maan che'é se me rá 'unj tuchu'ví' 'unj man soj me a'née 'unj nij yanj cartá rihaan soj a mei. ¹⁰ 'O se ne'en soj se vaa cataj ta'aj nij síi 'nij sca'núj soj se vaa nda' se nana nucuaj achrón 'unj rihaan yanj cartá, tzaj ne gaa nicún' 'unj rihaan soj, ne ne guun nucuáa 'unj ca'mii sca' 'unj rihaan soj, taj nij so' a. Maan se taj yu'vee nó nana a'mii 'unj rihaan soj gaa nicún' 'unj rihaan soj, taj nij so' a. ¹¹ Tzaj ne xcaj nij síi a'mii danj cuentá se vaa ase vaa nana achrón núj rihaan yanj cartá gaa nuvi' núj yáan ga soj ro', ta'nga' danj gaa suun qui'yaj suun núj asa' cuchi' núj rihaan soj adonj.

¹² Dan me se xa' nij síi a'mii danj, tzaj ne taj nij so' se vaa sa' uxrá vaa ma'an nij so', ne che'é dan se quisíj rá núj cataj núj se vaa 'yaj nij so' ndaa vaa 'yaj ma'an núj a. 'O se ne'en núj se vaa nuveé sij

acaj cuentá me nij so' ma'. 'O se ma'an nij so' taj se vaa cunudanj yuvií 'yaj tucuáán noco' nij so' ro', me sí sa', ne taj uún nij so' se vaa ma'an nij so' me sí sa' doj rihaan yo'ó nij yuvií noco' tucuáán noco' ma'an nij so', ne inanj danj tu'va nij so', ¹³ tzaj ne daj chihaa mǐj se ca'mii xta' núj ndaa vaa tu'va nij so' danj ma'. Maan se inanj che'é suun ca'ne' ma'an Diose rihaan ma'an núj me ca'mii núj a. Ne Diose me sí ca'ne' suun rihaan núj nata' núj se-nana Diose ndaa rihaan ma'an soj nanj adonj.

¹⁴ Dan me se ne 'anj núj qui'yaj suun núj rej na'vej rá Diose ca'anj núj ma'. 'O se me rá Diose cuchí' núj rihaan soj cataj xna'anj núj se-nana Jesucristó nana sa' rihaan soj, ne danj qui'yaj núj, ne asino núj me sí cataj xna'anj se-nana Jesucristó rihaan soj nanj adonj. ¹⁵ Dan me se se ca'mii xta' núj che'é se vaa qui'yaj yo'ó yuvií ma'. Se cataj núj se vaa ma'an núj me sí qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó yuvií ma'. Ne nó xcúún núj qui'yaj núj danj ma'. Maan se na'vij ndo'o núj se vaa cuchuman doj rá soj ni'yaj soj man Diose, gaa ne uxrá doj qui'yaj suun núj sca'núj soj, ndaa vaa me rá Diose qui'yaj núj, ¹⁶ gaa ne ndaa guun nucuaj núj cataj xna'anj núj se-nana Diose nana sa' rihaan nij yuvií man yo'ó chuman' gan' doj uún a. Tzaj ne taj che'é cataj núj se vaa ma'an núj me sí qui'yaj se vaa qui'yaj suun yo'ó so' a ma'.

¹⁷ 'O se sí me rá ca'mii sa' che'é ma'an ro', no xcúún so' cataj so' se vaa sa' qui'yaj so' canoco' so' man sí 'nij ra'a man ní' ei. ¹⁸ 'O se sese cataj yo'o so' se vaa ma'an so' qui'yaj sa', ne taj se 'yaj ma'. Tzaj ne sese cataj sí 'nij ra'a man ní' se vaa sa'

qui'yaj so', ne ya ya sa' qui'yaj so' chuguanj.

11

¹ Me rá 'unj ca'vej rá soj ca'mii snuj 'unj doj rihaan soj ei. 'O se danj vaa ma'an, tzaj ne 'o se caraa x'naa soj doj chuguanj. Dan me se yo'ó danj qui'yaj soj nanj á. ² Dan me se ase vaa me ndo'o rá Diose cutumé Diose man soj ro', danj vaa me rá 'unj cutumé 'unj man soj ei. 'O se ase vaa yo'ó chana yaan taj cacun' tumé ro', danj vaa cunudanj nij soj rihaan 'unj, ne cataj 'unj rihaan Jesucristó se vaa ya nacaj so' man soj canoco' soj man orún' so', taj 'unj rihaan so' ei. ³ Tzaj ne chu'ví 'unj se vaa ase vaa tiha' yu'unj xcuáa man chana cu'naj Eva gaa naá ro', danj gaa tiha' yu'unj síi chree man soj, ne se guun nucuaj soj xcaj sa' soj cuentá, gaa ne tanáj xco soj man nana sa' nari' soj gaa canoco' soj man Jesucristó, raj nanj adonj. ⁴ 'O se ca'vee se ca'na' me ma'an yo'ó so' rihaan soj, ne ca'vee se nata' so' yo'ó nana rihaan soj che'é Jesucristó, ne ca'vee se ino doj gaa se-nana so' ga se-nana núj, tzaj ne nuveé sij rihuun rá me soj a ma'. Ase ra'yanj tanáj xco soj Nimán Diose canoco' soj yo'ó nana xee. ⁵ Taj che'é tiha' yu'unj nij síi ca'na' man soj ma'. 'O se sij sa' ndo'o me nij so', rá soj, ne apóstol cune' Jesucristó man me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me nij so' rihaan 'unj, rá 'unj a ma'. ⁶ Nda' se ataa nari' sa' 'unj ca'mii natáj 'unj rihaan soj, tzaj ne aj ne'en soj se vaa sij avii raaj mej, ne nu' se vaa qui'yaj núj ve'é qui'yaj núj, quene'en cunudanj soj nanj adonj.

⁷ Ne'en soj se vaa ne ca'nee 'unj sa'anj man soj gaa ca'mii natáj 'unj se-nana Diose nana sa' rihaan

soj ma'. Ne dan me se nuu niqúe 'unj doj, tzaj ne cavii sa' soj doj adonj. Che'é dan nij qui'yáá 'unj, rá soj na'. Cacun' me se vaa qui'yáj, rá soj na'.
 8 Ne nicaj 'unj sa'anj rqué nij síi amán rá ni'yaj man Jesucristó síi man yo'ó chuman', ne cutún' 'unj sa'anj yo' yan guun nućuáá 'unj qui'yaj suun 'unj che'é soj nanj adonj. 9 Ne gaa cayáán 'unj ga soj, ne gaa cachiin rasuun mán 'unj, ne a 'ó rasuun ne cachinj 'unj man soj a ma'. Maan se nij tinúú ní' nij síi ca'na' estadó Macedonia ro', rqué nij so' nu' se vaa cachiin manj, ne dan me se ne caraa chrúú 'unj a doj rihaan soj a ma'. Dan me se veé danj qui'yáj rej rihaan, ne se caráj chrúj rihaan soj, raj man adonj.

10 Che'é se yanj Jesucristó ga 'unj, che'é dan ne'en soj se vaa ya vaa nana a'mii 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj cuano se vaa se guun daj chihaa míj cataj yuviij man estadó man soj se vaa quita'aj se-sa'anj soj ma'. 11 Me che'é tu'vaj danj, rá soj ga. Danj tu'vaj che'é se ne 'ee raj man soj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se Diose me síi ne'en se vaa ya ya 'ee rá 'unj man soj ei.

12 Tzaj ne ne'en soj se vaa me rá yo'ó nij so' cataj nij so' se vaa 'o cuyaan vaa se 'yaj núj ga se 'yaj nij so', ne che'é dan ase vaa 'yáá 'unj cuano ro', ta'nga' danj qui'yáá 'unj xraj, ne se ca'néj 'unj sa'anj man soj ma'. Ne se ca'vee cataj nij so' se vaa 'o cuyaan 'yaj nij so' ga núj a ma'. 13 Dan me se taj nij so' se vaa me nij so' apóstol cune' Jesucristó man nata' se-nana so', tzaj ne a'mii ne nij so', ne dan me se 'yaj suun nij so' rihaan soj, tzaj ne tiha' yu'unj nij so' man soj nanj adonj. Ne ase vaa apóstol cune'

Jesucristó man ro', danj vaa nij so' rihaan soj a. ¹⁴ Tzaj ne taj se 'yaj sese cuchumán rá soj ni'yaj soj man nij so' ma'. 'O se ma'an sí chree cu'naj Satanás naqui'yaj ino man, ne naqui'yaj sí chree yo' man yo' yo'o se-mozó Diose chuguun ndo'o, ne tiha' yu'unj so' man soj nanj adonj. ¹⁵ Ne ase vaa 'yaj sí chree ro', danj 'yaj uún nij so' a. Che'é dan, nuveé se ya'anj tiha' me yo', sese ne'en nij sí 'yaj suun che'é sí cu'naj Satanás qui'yaj nij so' danj a ma'. Ca'vee natuna nij so' man ma'an nij so' guun nij so' sí 'yaj suun che'é rej cunu sa' nimán yuvij ei. Tzaj ne che'é se 'yaj ndo'o nij so' sayuun ro', che'é dan uxrá quiran' nij so' sayuun nu' cavii nu' ca'anj adonj.

¹⁶ Dan me se cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa se guun cataj soj se vaa sij snúú mé 'unj ma'. Ca'vee se sij snúú ya ya mé 'unj rá soj, tzaj ne ve'é nacaj soj manj, ne ve'é cunō soj nana ca'mij, ne ca'mij xta' 'unj doj che'é ma'anj ndaa ase vaa 'yaj yo'ó nij so' ei. ¹⁷ (Nuveé nana rqué sí 'nij ra'a man ní' rihaan 'unj me nana nihánj nana ca'mij 'unj rihaan soj cuano ma'. Tananj che'é se snúú rma'anj, don ca'mij 'unj nana nihánj rihaan soj nanj ei.) ¹⁸ Dan me se che'é se que'ee yuvij a'mii xta' che'é se vaa qui'yaj ma'an nij so' ro', che'é dan ca'mij xta' ma'an 'unj doj rihaan soj gaa ei. ¹⁹ 'O se ne'én 'unj se vaa sí avii ndo'o ra me soj, rá ma'an soj, ne che'é dan ne ne'en soj se vaa sij snúú me nij sí ca'na' rihaan soj, ne che'é dan niha' rá soj ve'é cunō soj rihaan nij so' a. ²⁰ Ne nda' se rii ta'nga' ndo'o nij so' rihaan soj do', nda' se a'néj nij so' nu' si'yaj soj do', nda' se tiha' yu'unj nij so' man soj

do', nda' se sa' doj vaa nij so' rihaan soj rá nij so' do', nda' se ase vaa sí oxro xruu soj vaa nij so' do', tzaj ne ve'é uno soj rihaan nij so' á. ²¹ Che'é dan guun na'aj núj doj tzin' rihaan soj, che'é se ne guun nucuaj núj qui'yaj núj se nij yo' rihaan soj a mei. 'O se che'é se ne quisij rá núj qui'yaj quij núj ro', che'é dan sa' doj vaa yo'ó nij so', rá soj asanj.

Ne nda' se nana snuj me nana nihánj, tzaj ne ase vaa quisij rá nij so' ca'mij xta' nij so' ro', danj gaa quisij rá ma'anj ca'mij xta' ma'anj rihaan soj ei. ²² Dan me se yuvij israelitá me nij so', taj nij so' na'. 'O se veé danj sij israelitá me ma'anj uún nanj á. Noco' xna'anj tuví' nij so' ga sí cu'naj Abraham sí cane gaa naá, taj nij so' na'. 'O se veé danj sij noco' xna'anj tuví' ga so' mej uún nanj ei. ²³ 'Yaj suun nij so' che'é Jesucristó, taj nij so' na'. 'O se veé danj qui'yaj suun gaa 'unj do', nanj á. 'O se nihánj me nana snuj cataj 'unj rihaan soj se vaa 'unj me sí 'yaj suun doj che'é Jesucristó rihaan nij so' nanj ei. Dan me se 'unj nihánj ro', me sí qui'nij doj taga' che'é Jesucristó rihaan nij so' do', uxrá go' nii cuartá xráá 'unj che'é Jesucristó do', que'ee güii daj doj se caví 'unj che'é Jesucristó do', ²⁴ quisij 'un' ya quita'aa nij sí uun chij rihaan nij yuvij israelitá manj, ne ico xnu' ca'anj ya go' nij so' cuartá xráj a. ²⁵ Va'nuj go' nii chruun xráj a. Ne yuun go' nii yahij manj a. Quisij va'nuj quirí' rihoo vaj 'unj rihaan na ya'anj, ne ca'anj cunuun rihoo yo' rque na ya'anj, ne 'o güii 'o yan' quitáá 'unj rihaan na ya'anj cunuun ndo'o ya a. ²⁶ Dan me se aj cachéé ndo'oj nu' nij chrej, ne vaa ndo'o sayuun quirán' 'unj rihaan chráá do', che'é sí ituu do', che'é nij

sí israelitá ne noco' man Jesucristó do', che'é nij sí yaníj do', che'é yuvií yanj chuman' do', che'é nij yuvií yanj quij do', che'é na ya'anj do', che'é sí tiha' yu'unj manj se vaa tinúj me nij so' do' á.

²⁷ Dan me se aj suun ndo'o quirán' 'unj rihaan nij sayuun, ne que'ee yan' ne ca'vee cotoj, ne ta'aj güii me se quina'aan ndo'o rquej, ne yo'ó ta'aj güii canacoo ndo'oj na, ne quisíj que'ee ndo'o ne quiríj chraa chaj, ne ta'aj güii me se go' ndo'o ya nuvíj xráj, ne yo'ó ta'aj güii me se ne quirí' yá 'unj yatzíj caráán xráá 'unj uún, ne dan me se vaa canj yá 'unj nda' rasuun nanj á. ²⁸ Tzaj ne se ca'mii 'unj che'é yo'ó sayuun quirán' 'unj a ma'. Maan se nihánj nanó rá 'unj che'é cunudanj nij sí amán rá ni'yaj man Jesucristó man 'o 'o chuman' a. ²⁹ Sese ne nucuaj nimán yo'o tinúú ní', ne ase vaa ran' nimán so' ro', danj ran' nimanj, ne sese qui'yaj yo'o tinúú ní' cacun', ne uun na'aj uxrá ma'anj adonj.

³⁰ Dan me se, sese me rá soj ca'mii xta' 'unj, tzaj ne inanj cataj xna'anj yaj se vaa ne guun nucuaj ma'anj qui'yaj suun ma'anj a ma'. ³¹ Diose Rej Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' ro', ne'en se vaa a'mii yá 'unj, ne ve'é uxrá ca'mii ní' che'é so' nu' cavii nu' ca'anj nanj ei. ³² Gaa ca'anj 'unj chuman' cu'naj Damasco ro', ne sí nicaj suun 'yaj suun che'é rey cu'naj Aretas ro', caráán so' rej atúj yuvií chuman', che'é yan guun rá so' quita'aa so' manj, ³³ tzaj ne na'núj nij tuví' 'unj yo'o ta'yaa nii taj chraan nicun' nu' anicaj tu'va chuman' yo', ne ca'née nij so' rá 'o scaa manj, ne tinanij nij so' rej xe' manj, ne dan me se curihanj 'unj chuman' yo', ne quinanií 'unj rihaan sí nicaj suun yo' ei.

12

¹ Dan me se taj a doj se quiri' ní' che'é yan ca'mii sa' ní' che'é ma'an ní', tzaj ne nihánj me ca'mii 'unj che'é doj rasuun curuvi' rihanj ei. Ne cataj xna'anj 'unj che'é se vaa tihaan sí' 'nij ra'a man ní' rihanj a. ² Dan me se ne'enj man 'o sí' amán ndo'o rá ni'yaj man sí' 'nij ra'a man ní' ei. Ne quisij xca'anj yo' nicaj Diose man so', ca'anj so' rej xta', qui'yaj Diose, ne ndaa va'nuj xta' cavii so' ca'anj so' ei. Dan me se ma'anj me yo' ei. Tzaj ne ne ne'enj sese inanj nimanj cavii ni', ase nu' nee manj cavii ca'anj ni', ne ne'en uxraj ma'. Orún' Diose me sí' ne'en daj vaa 'unj gaa cavii 'unj ca'anj 'unj a. ³⁻⁴ Ne ne'én 'unj se vaa cavii 'unj ndaa rej sa' ndo'o yan ma'an Diose, qui'yaj Diose, ne cunó 'unj nana sa' ndo'o nana ne nó xcúun yuvii ca'mii yuvii a. Tzaj ne ne ne'enj sese inanj nimanj cavii ca'anj ni', ase nu' nee manj cavii ca'anj ni', ne ne'en yaj a mei. Orún' Diose me sí' ne'en daj vaa 'unj gaa cavii 'unj ca'anj 'unj ei.

⁵ Dan me se ve'é ca'mij che'é se vaa quiranj nda' rasuun, tzaj ne se ca'mij che'é se vaa qui'yaj danj ma'. Maan se inanj cataj xna'anj 'unj se vaa nuveé 'o sí' sca' mej ma'. ⁶ Dan me se ca'vee se ve'é ca'mij che'é ma'anj, tzaj ne se ca'mii snuj 'unj ma'. 'O se nana ya ca'mij á. Dan me se me rá 'unj xcaj yuvii cuentá che'é inanj daj vaa 'yáa 'unj ni'yaj nij so' do', che'é inanj nana a'mii 'unj uno nij so' do', gaa ne ca'vee xcaj sa' nij yuvii cuentá daj sij mé 'unj á. Tzaj ne taj che'é cataj xna'anj 'unj yo'ó nana rihaan nij yuvii a mei. Che'é dan se cataj xna'anj 'unj ⁷ che'é cunudanj nij nana tihaan naca Diose rihanj a mei.

Dan me se ne ca'vej rá Diose ca'mii xta' 'un̄j ma'. Che'é dan ca'vej Diose qui'yaj sí chree cu'naj Satanás sayuun man nee manj, che'é rej se guun rá 'un̄j se vaa sij sa' ndo'o mej a. ⁸ Ne quisíj va'n̄uj ya cachíin ni'yáá 'un̄j rihaan sí 'nij ra'a man ní' se vaa ca'nee so' sayuun yo' rihanj a. ⁹ Tzaj ne 'o se cataj so' rihanj a:

—Ma'anj racuíj mán so', ne cavii sa' so' á. Che'é dan se ca'néj 'un̄j sayuun yo' rihaan so' ma'. 'O se che'é se vaa ninaj nee mán so' ro', che'é dan guun n̄ucaá 'un̄j racuíj 'un̄j mán so' qui'yaj suun so' adonj —taj sí 'nij ra'a man ní' rihanj a.

Che'é dan guun niha' rá 'un̄j cataj xna'anj 'un̄j se vaa ninaj 'un̄j, ne guun n̄ucaj Jesucristó racuíj so' manj qui'yaj sunj a. ¹⁰ Dan me se che'é se ninaj 'un̄j do', che'é se uun na'aj 'un̄j do', che'é se rán' 'un̄j sayuun do', che'é se 'yaj ndo'o nii sayuun manj do', che'é n̄u' se rán' 'un̄j che'é Jesucristó do', che'é dan guun niha' ndo'o raj chuguanj. 'O se che'é se sí ninaj mej ro', che'é dan guun n̄ucaj qui'yaj sunj nanj adonj.

¹¹ Dan me se nda' rá se tu'va 'o sí snúú tu'vaj, tzaj ne ma'an soj qui'yaj don tu'vaj danj ca'mii snuj 'un̄j doj ei. 'O se ma'an soj me sí n̄o xcúún cataj se vaa sa' 'yáj ei. Nda' se taj yu'vee nó 'un̄j, tzaj ne nuveé sij sa' doj me yo'ó nij so' rihanj ma'. Dan me se sij sa' uxrá me nij so', ne ma'an nij apóstol cune' ya ma'an Jesucristó me nij so', rá soj, tzaj ne nuveé sij sa' doj me nij so' rihanj ma'. ¹² 'O se 'un̄j me se suun sa' noc̄o ya qui'yáj ni'yaj soj, ne suun sa' noc̄o 'yaj nij apóstol cune' Jesucristó man me suun sa' qui'yáj ni'yaj soj, ne dan me se

naqui'yaj naj ndo'o 'unj nimanj, ne ne ca'ne' raj ga suun 'yaj suun sa' noco yo' ma'. ¹³ 'O se caraa x'naa soj doj rihanj sese nij ca'mij ra soj ei. Xa' 'unj, tzaj ne a doj ne naqui'yaj yanij 'unj man soj ma'. 'O se orun' rasuun me naqui'yaj yanij 'unj adonj. Ne ca'vej ya raj naqui'yaj chruj rihaan soj ma'. Tzaj ne sese nij qui'yaj ne cachinj 'unj sa'anj rihaan soj, ra soj, ne caraa x'naa soj ei.

¹⁴ Dan me se aj qui'yaj chuvii uun 'unj cuchí' 'unj rihaan soj, gaa ne quisij va'núj cuchí' 'unj rihaan soj, ne asa' cuchí' 'unj rej man soj, ne se ca'nej 'unj rasuun man soj ma'. Maan se me raj cuno sa' ma'an soj rihanj ei. Dan me se ase vaa ta'nij vaa soj rihanj, ne ne nó xcúun xnii caraa sa' xnii rasuun che'é rej xnii ma'. 'O se maan rej xnii no xcúun caraa sa' rasuun che'é ta'níi so' adonj. ¹⁵ Guun niha' ra 'unj cutun' 'unj sa'anj che'é nimán soj, ne ndaa nimán yá 'unj me raj qui'yaj sunj che'é nimán soj chuguanj. Dan me se che'é se 'ee raj man soj, ne doj a ra soj chihá'. Me che'é 'yaj soj danj ga. ¹⁶ Dan me se ne ca'nee 'unj rasuun man soj ma'. Tzaj ne vaa yuvii cataj se vaa tiha' yu'unj uxrá 'unj man soj, ¹⁷ ne cataj nij yuvii se vaa ca'nee 'unj yo'ó so' cuchí' so' rihaan soj, ne racuj yo'ó so' manj tiha' yu'unj núj man soj, ne ca'nej núj rasuun rihaan soj, cataj nij yuvii adonj. ¹⁸ Dan me se ya cataj xna'anj 'unj rihaan síi cu'naj Titó se vaa cuchí' so' rihaan soj, ne ca'nee 'unj yo'ó tinúu ní' ca'anj ga so' á. Tiha' yu'unj síi cu'naj Titó man soj na'. Taj ma'. 'O se veé orun' Nimán Diose noco' núj ga síi cu'naj Titó, ne cyaan qui'yaj síi cu'naj Titó ga 'unj nanj adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa me rá Pabló tanáj nij sít man Corinto chrej chí'ii, ne se canó xcúún Pabló qui'yaj so' sayuun man nij sít tumé cacun' a

¹⁹ Dan me se che'é se chu'vi' ndo'o núj se vaa cuta' soj cacun' xráá núj me se ca'mii ndo'o núj nu' nana nihánj, rá soj na'. Taj ma'. 'O se ne'en Diose daj a'mii núj, ne che'é se sij noco' man Jesucristó me núj, ne ca'mii núj nu' nana nihánj che'é se 'ee rá núj man soj, ne me rá núj nari' sa' soj canoco' soj man Diose, tinuj, nocoj. ²⁰ 'O se chu'ví' 'unj doj tzin' se vaa cuchí' 'unj chiháán soj ne quene'enj se vaa ne 'yaj soj ndaa vaa no xcúún soj qui'yaj soj, ne cataj soj se vaa ne 'yáá 'unj ndaa vaa me rá soj qui'yáá 'unj a. Chu'ví' 'unj se vaa quene'én 'unj se vaa guun yuvaá soj rihaan tinúú soj do', se vaa guun xcoj ruvaa rá soj ni'yaj soj tinúú soj do', se vaa caxrii yuvaá soj man tinúú soj do', se vaa cuxra' ta'aj soj man ma'an soj ne guun rá soj cunu' soj do', se vaa nano soj cuentó ne che'é tinúú soj do', se vaa ca'mii xta' soj do', se vaa gaá sayuun sca'núj soj do' chuguanj. ²¹ Dan me se chu'vi' uún 'unj se vaa asa' cuchí' 'unj rihaan soj, ne guun na'aj ndo'o 'unj qui'yaj Diose che'é soj, ne quinano ndo'o rá 'unj che'é que'ee nij tinúú ní' nij sít tumé cacun', che'é se na'vej rá nij so' tanáj nij so' cacun' ne cunu sa' nimán nij so' a. 'O se yo'o cutumé nij so' cacun' se vaa nij ndo'o 'yaj nij so' do', se vaa 'yaj nij so' cacun' ga yo'ó chana do', nanj ei.

13

¹ Dan me se cuchí' uún 'unj, ne quisij va'nuj cuchí' 'unj rihaan soj, ne sese vaa yo'o tinúú soj sít tumé cacun', ne sese canicun' vij sít quene'en

do', sese canicun' va'nuj sí quene'en do', ne quiri' so' sayuun nanj á. ² Gaa quisij vij cuchí' 'unj rihaan soj, ne cataj xna'anj 'unj rihaan soj se vaa sese cuchí' uún 'unj rihaan soj, ne se caráj x'naj quene'enj man sí qui'yaj cacun' ma'. Ne cuano nihánj me se nuví' 'unj ne rej man soj, tzaj ne cataj xna'anj uún 'unj rihaan soj se vaa ya ya qui'yáá 'unj sayuun man cunudanj nij sí tumé cacun' yo' ei. ³ 'O se ca'vee don ma'an soj me rá quene'en sese ya ya Jesucristó me sí rqué nana a'mii 'unj rihaan soj ei. Xa' Jesucristó, tzaj ne nuveé sij ninaj me so' rihaan soj ma'. 'O se sij guun nucuaj ndo'o tumé man soj me Jesucristó ei. ⁴ Dan me se ca'vej rá Jesucristó guun nucuaj doj yuvi rihaan so', ne cachrón nii man so' rihaan rcutze, tzaj ne guun nucuaj so' cunuu i'na' uún so', qui'yaj Diose, ne che'é se noco' núj man Jesucristó ro', che'é dan ase vaa sí ninaj vaa ma'an núj rihaan chumii nihánj, tzaj ne Diose ro', me sí rque se nucuaj man núj, gaa ne guun nucuaj núj ga Jesucristó qui'yaj suun núj ga nij soj nanj adonj.

⁵ Xcaj ma'an soj cuentá sese ya ya noco' soj se-tucuanj Jesucristó ei. Ne'en soj se vaa yanj Jesucristó ga soj na'. Ase ne ne'en soj xa'. Ya ne Jesucristó ga soj, sese nuveé sij tiha' yu'unj me soj chuguanj. ⁶ 'O se amán ya raj, ne me raj quene'en soj se vaa nuveé sij tiha' yu'unj me núj man chuguanj. ⁷ 'O se achín ni'yaj núj rihaan Diose se vaa a 'ó se chí'ij se qui'yaj soj mei. Nuveé che'é se me rá núj cataj yuvi se vaa sa' qui'yaj núj me achín ni'yaj núj danj ma'. 'O se che'é se me rá núj qui'yaj sa' inanj soj, che'é dan achín

ni'yaj núj danj rihaan Diose ei. Ca'vee se cataj yuvi se vaa síi tiha' yu'unj me ma'an núj, tzaj ne yo'o qui'yaj sa' soj ei. ⁸ 'O se se guun nucuaj núj tihá' yu'unj núj man Diose daj vaa nimán 'o 'o ní' ma'. Maan se inanjan a tananjan rquee núj ca'mii núj nana ya che'é 'o 'o ní' a. ⁹ Ne ca'vee se nuveé sij nucuaj me núj, tzaj ne uun niha' rá núj che'é se sij nucuaj me soj, ne achíin ni'yaj núj rihaan Diose se vaa rque Diose nu' se vaa achiin man soj, gaa ne qui'yaj suun soj che'é so' a. ¹⁰ Che'é dan cuano nihánj me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanjan cartá nayaá soj a. Dan me se nda' se nuví' 'unj yáán ga soj cuano, tzaj ne cachrón 'unj nana nihánj, gaa ne güi cuchí' 'unj rihaan soj me se se gaa suun rihanjan qui'yaj ndo'oj sayuun man soj a. Dan me se ca'ne' síi 'nij ra'a man ní' suun rihanjan cutumej man soj, ne dan me se na'vej rá so' quirí' soj qui'yáj ma'. 'O se me rá so' racuíj 'unj man soj yan canoco' sa' soj man so' adonj.

*Nana nihánj taj xna'anj se vaa a'néé nij tuvi'
Pabló saludó rihaan nij síi man Corinto a*

¹¹ Ne vaa doj nana me raj cataj xna'anj 'unj rihaan soj, tinuj, nochoj. Dan me se gaa niha' nimán soj ei. Racuíj soj nana sa' man tinúú soj yan guun nucuaj soj canoco' soj man Diose á. Se guun cano tuvi' soj ga tuvi' soj ma'. 'O se cyaan gaa nimán soj ga tuvi' soj ei. Ne cayáán Diose ga soj ei. 'O se Diose me síi 'yaj nuu 'ee rá ní' tinúú ní', ne vaa xej nimán ní', 'yaj Diose a. ¹² Ne gaa nari' tuvi' soj ga tinúú soj, ne uxrá ve'é ca'mii soj ga tinúú soj ei. Danj me rá Diose qui'yaj soj chuguanj. ¹³ Ve'é cayáán nij soj, rá cunudanjan nij síi sa' rihaan Diose ei. ¹⁴ Dan me se

me rá núj qui'yaj ndo'o Jesucristó sij 'nij ra'a man
ní' se luj che'é cunudanj soj, ne me rá núj gaa 'ee rá
Diose nī'yaj Diose man cunudanj soj, ne me rá núj
ve'é ca'mij cunudanj soj ga tinúú soj qui'yaj Nimán
Diose nanj adonj.

**Se-nānā Diosē nanā sã' me rá catũũ nimán ní'
a
New Testament in Triqui, Copala (MX:trc:Triqui,
Copala)**

copyright © 1987 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Triqui, Copala

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Triqui, Copala [trc], Mexico

Copyright Information

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Triqui, Copala

© 1987, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

3a8f2838-fe9f-5490-8d78-a7bbfddab871